

Rapport

Klacht

Verzoeker klaagt over uitslatingen die het arrondissementsparket te Amsterdam heeft gedaan in de media over een tegen hem lopende strafzaak. Hij klaagt er met name over dat in een persbericht van 15 juli 2009 van dit parket is vermeld dat het Openbaar Ministerie het neerleggen van de verdediging ziet als een zwakgebod van de verdediging waardoor onnodig vertraging in het onderzoek is geforceerd.

Verder klaagt verzoeker over uitslatingen die een met naam genoemde persvoorlichter van het Landelijk Parket heeft gedaan in een interview dat is afgenomen door RTV Noord-Holland. Hij klaagt met name over de opmerking dat de verdediging niet zou hebben onderbouwd dat de beschuldiging aan het adres van verzoeker ontstaan zou zijn uit wraak. Ook klaagt verzoeker over de mededeling van deze persvoorlichter dat er geen enkele aanleiding is te veronderstellen dat een persoon die belastende verklaringen heeft afgelegd gedragsgestoord zou zijn geweest.

Voorts klaagt verzoeker erover dat het arrondissementsparket te Amsterdam dit persbericht van 15 juli 2009 en een persbericht van 9 januari 2009, waarin eveneens uitslatingen over de desbetreffende strafzaak zijn gedaan, heeft uitgebracht zonder hem en/of zijn raadsman daarvan tegelijkertijd een afschrift toe te sturen.

Beoordeling

Algemeen

Het OM verdenkt verzoeker, een vastgoedhandelaar, onder meer van het witwassen van grote geldbedragen afkomstig uit het criminele circuit. Voor de tegen hem lopende strafzaak bestaat veel mediabelangstelling. Het OM heeft verschillende uitslatingen over deze strafzaak gedaan in persberichten en een interview met RTV Noord-Holland (RTVNH).

I. Ten aanzien van het persbericht van 15 juli 2009

Bevindingen

1. Het persbericht van 15 juli 2009 werd uitgebracht nadat de raadslieden van verzoeker de verdediging in de strafzaak hadden neergelegd. De raadslieden waren hiertoe overgegaan, omdat zij van mening waren van de rechtbank te weinig tijd te krijgen om te reageren op standpunten van het OM.

Dit persbericht luidde als volgt:

"De strafzaak tegen (verzoeker; N.o.) is vertraagd omdat zijn advocaten vandaag de verdediging hebben neergelegd. (...) De regiezitting in zijn zaak wordt op 1 september voortgezet. (...)

De rechtbank had tevoren drie regiezittingsdagen bekend gemaakt: 13, 15 en 16 juli. De verdediging van (verzoeker; N.o.) had het OM vóór de eerste zittingsdag een reeks verzoeken gedaan tot het oproepen van getuigen, benoemen van deskundigen en bijvoegen van stukken. Deze verzoeken zijn gedurende de eerste zittingsdag van 13 juli uitgebreid nader toegelicht en op enkele punten aangevuld. Het OM heeft die middag een tevoren aangekondigd rapport van een financieel deskundige overgelegd. Dit rapport bevat een commentaar op de resultaten van het vooronderzoek en op een door de verdediging ingebracht verweerschrift.

Het OM heeft vanmorgen op de verzoeken van de verdediging en de daaraan ten grondslag gelegde argumenten gereageerd. Aan het eind van de ochtend verzocht de rechtbank de raadslieden nog deze middag hierop te reageren (replik). Namens hen zei (een raadsman van verzoeker; N.o.) voor de voorbereiding meerdere dagen nodig te hebben. Nadat de rechtbank had beslist dat de verdediging in staat moest worden geacht de repliek morgen, 16 juli, uit te spreken, deelde (een raadsman van verzoeker; N.o.) namens de raadslieden onmiddellijk mee de verdediging neer te leggen.

Het OM heeft in zijn reactie vanmorgen geen argumenten gebruikt die de verdediging niet al uit het langdurige vooronderzoek kende. Het OM was en is dan ook van mening dat van de verdediging redelijkerwijs kon worden gevergd daarop morgen te reageren. De enige nieuwe stukken die zijn ingebracht zijn het tevoren aangekondigde rapport, een proces-verbaal betreffende de omstandigheden van een verhoor, en een verklaring waarom door de verdediging was gevraagd. Een regiezitting is niet bedoeld voor inhoudelijke behandeling van de zaak (al kunnen bepaalde verweren al wel worden gevoerd) maar voor het bespreken van onderzoekswensen. Het OM ziet het neerleggen van de verdediging als een zwakgebod van de verdediging waardoor onnodig vertraging in het onderzoek is geforceerd."

2. In diverse mediaberichten waarin verslag werd gedaan van het neerleggen van de verdediging door de raadslieden van verzoeker werd vermeld dat één van de raadslieden van mening was dat het OM heel veel nieuws aan de orde had gesteld tijdens de zitting. Verder was hierin weergegeven dat verzoeker had gesteld dat hij de situatie verschrikkelijk vond, maar de beslissing van zijn raadslieden begreep. Ook had verzoeker tegen de media gezegd dat zijn raadslieden wel hun werk moesten kunnen doen en zij de mogelijkheid moesten krijgen het door de officier van justitie gestelde te bestrijden. Met de brede stelling van het OM kan het alle kanten op, aldus verzoeker in de mediaberichten.

Standpunten

Verzoeker

3. De in het persbericht van 15 juli 2009 opgenomen mededeling dat het neerleggen van de verdediging door het OM wordt gezien als een zwakgebod waardoor onnodige vertraging is veroorzaakt in het verloop van de strafzaak is volgens verzoeker onrechtmatig en onbehoorlijk. Hiermee worden zijn raadslieden ten onrechte in een kwaad daglicht gesteld. Verzoeker is van mening dat een dergelijke mededeling niet in een persbericht past. Dat procureur-generaal Brouwer het uitgangspunt hanteert dat de partijen die zijn betrokken bij een strafproces elkaar op de zitting stevig mogen aanpakken, maakt dit volgens verzoeker niet anders. Het gaat hier immers om een persbericht dat is uitgebracht ná de zitting. Daarnaast stelt verzoeker dat aan het neerleggen van de verdediging door zijn raadslieden een uitgebreide en gemotiveerde discussie tijdens de openbare zitting vooraf was gegaan. Volgens verzoeker konden de ruimschoots in de rechtszaal aanwezige media hiervan verslag doen. Ook stelt verzoeker dat uit de mediaberichten blijkt dat zijn raadsman zich niet heeft uitgelaten over wat ter zitting had plaatsgevonden. Met de mededeling dat zijn advocaten wel hun werk moesten kunnen doen, doelde verzoeker op de verruiming van het door het OM ten laste gelegde witwassen.

Hoofdofficieren van justitie

4. De hoofdofficieren van justitie hebben de uitspraken in het persbericht van 15 juli 2009 niet onbehoorlijk en onrechtmatig geacht. Zij zijn van mening dat door het uitbrengen van het persbericht van 15 juli 2009 de behandeling van de strafzaak niet in de media plaatsvindt. Door de opmerkingen die verzoeker direct ná de zitting op 15 juli 2009 had gemaakt tegenover verschillende media kon de indruk ontstaan dat het OM met zodanig nieuwe argumenten en/of stukken was gekomen dat de tijd die de rechtbank aan de verdediging gaf om hierop te reageren onredelijk was. Gelet op het zeer uitzonderlijke karakter van de beslissing om de verdediging neer te leggen en op het belang om een onjuist beeld over de gang van zaken op de zitting te voorkomen, werd een persbericht uitgebracht. De hoofdofficieren van justitie kunnen zich voorstellen dat de officieren van justitie die de zaak behandelen moeite hadden de beslissing van de verdediging te begrijpen. Dat dit in het persbericht werd omschreven als een zwakgebod is wellicht wat sterk uitgedrukt, maar valt binnen de grenzen waarin het OM en de verdediging met elkaar om dienen te kunnen gaan. De hoofdofficieren van justitie stellen dat een scherpe discussie wenselijk is, maar niet op de persoon dient te zijn gericht. Volgens hen dient een wederpartij in zijn waarde te worden gelaten.

Minister van Justitie

5. In reactie op de klachten van verzoeker stelt de minister van Justitie dat in de Aanwijzing voorlichting opsporing en vervolging (Aanwijzing) de uitgangspunten zijn neergelegd voor de communicatie van het OM met de media (zie Achtergrond, onder 1.). Eén van de belangrijke uitgangspunten hierbij is transparantie. Volgens de minister hanteert het OM

een assertief voorlichtingsbeleid en hoort hier een open communicatie met de media bij. Daarbij wordt zoveel mogelijk voorkomen dat de behandeling van de strafzaak plaatsvindt in de media. Het persbericht van 15 juli 2009 was uitgebracht in verband met de grote mediabelangstelling voor de tegen verzoeker lopende strafzaak. Volgens de minister is het heel gebruikelijk dat het OM persberichten uitbrengt over strafzaken en hij hierin feitelijke informatie en zijn standpunten geeft. De minister stelt verder dat het OM met het uitbrengen van het persbericht duidelijk wilde maken dat de aard en motivering van wat hij ter zitting aan de orde had gesteld niet nieuw was. Daarnaast wilde het OM zijn standpunt over hetgeen ter zitting was gebeurd kenbaar maken. De mededeling dat het OM het neerleggen van de verdediging ziet als zwaktebod waardoor onnodig vertraging in het onderzoek is geforceerd, is volgens de minister mogelijk wat zwaar aangezet maar weerspiegelde het standpunt van het OM.

Beoordeling

6. Er is een algemene vraag naar informatie over strafzaken. Door de toenemende rol van de media en de snelheid waarmee berichten zich verspreiden, volgen actie en reactie elkaar in een rap tempo op. Hierdoor bestaat een grotere kans op escalatie tussen het OM en de advocatuur in de media. Hoewel het zeer waardevol is de burger van informatie te voorzien, dient dit niet ten koste te gaan van de zorgvuldigheid en professionaliteit waarmee berichten in de media worden gebracht. Dit geldt voor zowel het OM als de advocatuur, aangezien beiden optreden in het kader van de uitoefening van hun functie. Mede in dit licht zal de Nationale ombudsman een oordeel geven over de klachten van verzoeker.

7. Het vereiste van professionaliteit houdt in dat ambtenaren met een bijzondere training of opleiding jegens burgers overeenkomstig de standaarden van hun beroepsgroep handelen. Dit betekent onder meer dat de uitspraken die het OM in de media doet over een lopende strafzaak zakelijk van aard zijn en gericht zijn op het algemene belang burgers te voorzien van informatie over die zaak. Hierbij onthoudt het OM zich van mededelingen die escalatie in de hand kunnen werken.

8. In de Aanwijzing zijn de uitgangspunten opgenomen voor de communicatie van het OM met de media (zie Achtergrond, onder 1.). Deze Aanwijzing is door het College van procureurs-generaal gegeven op grond van artikel 130, vierde lid, van de Wet op de Rechterlijke Organisatie (zie Achtergrond, onder 2.). In de Aanwijzing is onder andere vermeld dat de burger het recht heeft goed en tijdig te worden geïnformeerd over concrete onderzoeken en strafzaken. Verder worden hierin onder andere de volgende uitgangspunten genoemd:

- persvoorlichting draagt bij aan een groter vertrouwen van de burger in het OM;

- opsporing en vervolging zijn gericht op waarheidsvinding; daarbij hoort een open communicatie;
- er wordt zoveel mogelijk voorkomen dat de behandeling van de strafzaak in de media plaatsvindt in plaats van in de rechtszaal. Het is in het gemeenschappelijke belang van het OM, de politie en de advocatuur om escalatie in de berichtgeving te voorkomen;
- de woordvoering door het OM kent een zakelijke toonzetting.

9. De Nationale ombudsman acht het niet onjuist dat het OM in dit geval een persbericht heeft uitgebracht. Hierbij is in aanmerking genomen dat voor de tegen verzoeker lopende strafzaak grote mediabelangstelling bestaat, hetgeen ter zitting was gebeurd van belang was voor de voortgang daarvan en verzoeker direct na de zitting uitlatingen hieromtrent had gedaan. Dat in het persbericht was opgenomen dat de raadslieden van verzoeker de verdediging hadden neergelegd, wat hieraan vooraf was gegaan op de zitting en dat de strafzaak hierdoor vertraging opliep, is naar het oordeel van de Nationale ombudsman eveneens niet onjuist. Deze mededelingen betreffen immers een feitelijke en zakelijke weergave van hetgeen ter zitting had plaatsgevonden en de gevolgen daarvan. Hiermee werd het algemene belang om burgers voor te lichten over de stand van zaken ten aanzien van een bepaalde strafzaak gediend.

De in het persbericht van 15 juli 2009 weergegeven zin dat het OM het neerleggen van de verdediging ziet als zwakgebod waardoor onnodig vertraging in het onderzoek is geforceerd, acht de Nationale ombudsman echter in strijd met het vereiste van professionaliteit. Het opnemen van deze zin was niet nodig om burgers te voorzien van informatie over de tegen verzoeker lopende strafzaak. Gelet hierop en op de niet zakelijke bewoordingen waarin de zin is verrat, kan de Nationale ombudsman zich niet aan de indruk onttrekken dat deze zin slechts een uiting is van de irritatie die bij het OM is ontstaan over de beslissing om de verdediging neer te leggen. Voor het uiten van dergelijke irritaties is een persbericht niet bedoeld. Hiermee is dan ook het primaire doel van het uitbrengen van een persbericht - het voorlichten van burgers - uit het oog verloren. Door de hiervoor weergegeven zin op te nemen in het persbericht heeft het OM de kans op escalatie in de berichtgeving in de media vergroot.

De onderzochte gedraging is in zoverre niet behoorlijk.

II. Ten aanzien van het interview

Bevindingen

1. In verband met de tegen verzoeker lopende strafzaak heeft een persvoorlichter van het Landelijk Parket, de heer B., een interview gegeven aan RTVNH. In de schriftelijke weergave van dit interview is onder meer het volgende opgenomen:

"RTVNH: Een ander opmerkelijk punt van de verdediging was dat zij afgelopen maandag de stelling neerlegden dat deze hele kwestie, de beschuldiging aan het adres van (verzoeker; N.o.) dat dat ontstaan zou zijn uit wraak. En dat het dus de wraak is van (X; N.o.) die zorgt dat (verzoeker; N.o.) hier in de rechtszaal zit. Ook daarover heeft het Openbaar Ministerie een duidelijke opvatting.

(Persvoorlichter B.; N.o.): Nou ja, dat is door de verdediging eigenlijk verder niet onderbouwd en daarmee wat het Openbaar Ministerie betreft echt onaannemelijk gebleven. Het dossier biedt voldoende aanknopingspunten en wat het OM betreft ook bewijs voor de stelling dat (verzoeker; N.o.) zich schuldig heeft gemaakt aan het witwassen van afgeperst geld.

RTVNH: U denkt niet, samen met de verdediging, dat omdat (verzoeker; N.o.) en (X; N.o.) uit elkaar gingen, dat (X; N.o.) daar zo boos over dat hij nu uit was op wraak.

(Persvoorlichter B.; N.o.): Nee, zeker niet. Maar het is één van de vele punten in deze strafzaak waar de verdediging van mening verschilt met het Openbaar Ministerie. (...)

RTVNH: Tot slot vindt het Openbaar Ministerie ook dat er geen onderzoek hoeft te komen naar de geestesgesteldheid van (X; N.o.). De verdediging wilde dat graag om zo aan te tonen dat heel veel van zijn verklaringen niet kloppen. De zaaksofficier zei van ja, eigenlijk is dat postuum onnodig krenkend.

(Persvoorlichter B.; N.o.): Nou ja, er is gesuggereerd door de verdediging dat (X; N.o.) destijds paranoia zou zijn, leugenachtig en er is nog meer aan toegevoegd. (...) Er is geen enkele aanleiding om te veronderstellen dat hij gedragsgestoord zou zijn geweest."

2. In de op schrift gestelde toelichting van de officieren van justitie tijdens de zitting van 15 juli 2009 is onder andere het volgende vermeld:

"(...) de verdediging kijkt door een sterk gekleurde, om niet te zeggen met een vernauwde blik, naar de gesprekken van (X; N.o.) met de CIE (Criminele inlichtingen eenheid; N.o.). (...) Zij speculeert er zelf lustig op los door nu ineens te stellen dat (X; N.o.) met zijn gesprekken wraak heeft willen nemen op (verzoeker; N.o.)."

Vervolgens wijzen de officieren op een aantal aspecten waarmee deze stelling van de verdediging in tegenspraak is.

Verder is in deze toelichting opgenomen:

"Ook het verzoek om benoeming van een nog aan te wijzen deskundige om te rapporteren over de psychische gesteldheid van (X; N.o.) (...) moet worden afgewezen. Op geen enkele wijze is aannemelijk dat (X; N.o.) (...) leed aan een stoornis van zijn geestvermogens die het waarheidsgehalte van zijn uitspraken zou hebben aangetast. Wat

de verdediging daarvoor aandraagt berust op louter suggestie, mist iedere grondslag en is daardoor ook postuum onnodig krenkend. (...) dit maakt hem niet tot een geestesgestoorde die *daardoor* onware dingen vertelt, zoals de verdediging hem nu voorstelt."

Standpunten

Verzoeker

3. Verzoeker stelt dat het interview geen objectief verslag is van hetgeen tijdens de zitting op 15 juli 2009 aan de orde was gesteld. Volgens verzoeker heeft de verdediging de stelling dat de beschuldiging van verzoeker ontstaan is uit wraak wel onderbouwd. Daarnaast is de mededeling van de persvoorlichter dat er geen enkele aanleiding is te veronderstellen dat (X; N.o.) gedragsgestoord zou zijn geweest volgens verzoeker slordig en onjuist. Hij stelt dat de verdediging de vraag of (X; N.o.) gedragsgestoord zou zijn geweest niet aan de orde heeft gesteld. Verzoeker neemt aan dat de persvoorlichter hiermee doelde op de vraag of (X; N.o.) aan enige psychische stoornis zou hebben geleden. Verder is verzoeker van mening dat de persvoorlichter zich met het doen van deze mededeling op het gebied van de rechter begaf. Volgens verzoeker sloten de uitspraken van de persvoorlichter niet naadloos aan bij wat het OM ter zitting had gesteld. Ook indien dit wel het geval zou zijn, is verzoeker van mening dat de uitspraken in strijd zijn met de Aanwijzing aangezien deze bepaalt dat zoveel mogelijk voorkomen moet worden dat de behandeling van de strafzaak plaatsvindt in de media. Daarnaast wijst verzoeker erop dat in de Aanwijzing is vermeld dat het in het gemeenschappelijk belang van het OM, de politie en de advocatuur is om escalatie in de berichtgeving te voorkomen.

Minister van Justitie

4. In reactie op deze klacht van verzoeker stelt de minister van Justitie dat bij een openbare terechtzitting in het algemeen een vertegenwoordiger van het OM aanwezig is om vragen te beantwoorden, standpunten van het OM kenbaar te maken en een reactie te geven op het verloop van een strafzaak. Een persvoorlichter geeft een samenvatting van wat op de zitting is gebeurd in verband met het geven van informatie aan een breed publiek dat vaak alleen van de grote lijnen van de zaak op de hoogte is. Binnen deze context dienen de mededelingen van de persvoorlichter te worden geplaatst. Zowel de informatie die tijdens interviews wordt gegeven als de manier waarop dit gebeurt, dient te passen binnen de uitgangspunten en het kader van de Aanwijzing, aldus de minister. Daarnaast dienen de uitspraken van een persvoorlichter naadloos te passen binnen hetgeen door het OM ter zitting naar voren is gebracht.

Volgens de minister heeft persvoorlichter B. tijdens het interview met RTVNH dezelfde standpunten weergegeven als het OM daarvoor tijdens de zitting naar voren had gebracht. Met de opmerking dat er geen enkele aanleiding is te veronderstellen dat (X; N.o.)

gedragsgestoord zou zijn geweest, heeft de betrokken persvoorlichter beoogd aan te geven dat (X; N.o.) onder grote druk stond en hij zich daarom tot de Criminele inlichtingen eenheid (CIE) had gewend. Hiermee wilde de persvoorlichter aangeven dat (X; N.o.) niet onder invloed van een psychische stoornis verklaringen bij de CIE had afgelegd. Verder heeft de persvoorlichter niet gesuggereerd dat de verdediging haar stelling over het wraakmotief geheel niet heeft onderbouwd, maar dat deze stelling naar het oordeel van het OM slechts op summiere en niet overtuigende wijze is onderbouwd.

Beoordeling

5. Dit klachtonderdeel wordt eveneens getoetst aan het vereiste van professionaliteit. In aanvulling op hetgeen onder punt I.7. is vermeld, brengt dit vereiste onder meer mee dat een persvoorlichter van het OM bij het verstrekken van informatie aan de media een zakelijke en correcte samenvatting dient te geven van hetgeen ter zitting heeft plaatsgevonden. Wanneer een persvoorlichter daarbij standpunten van het OM weergeeft, dient duidelijk te zijn dat hij een standpunt verkondigt en van wie dit afkomstig is.

6. De persvoorlichter heeft met zijn uitlatingen over het wraakmotief en de geestesgesteldheid van X tijdens het interview met RTVNH naar het oordeel van de Nationale ombudsman niet in strijd met het vereiste van professionaliteit gehandeld. Hierbij is van belang dat de toon die de persvoorlichter heeft gehanteerd - voor zover deze blijkt uit de schriftelijke weergave van het interview - zakelijk is. Daarnaast is de inhoud van zijn uitlatingen niet zodanig dat deze op zichzelf escalatie in de berichtgeving in de hand werken. Hoewel het OM een eigen verantwoordelijkheid heeft voor het doen van mededelingen in de media, is ook in aanmerking genomen dat de persvoorlichter zijn uitlatingen heeft gedaan naar aanleiding van vragen van een interviewer. Verder is van belang dat de persvoorlichter bij de opmerkingen over het wraakmotief aangeeft dat wat hij stelt de mening van het OM weergeeft. Dat hij dit bij zijn uitlatingen over de geestesgesteldheid van X niet expliciet heeft gedaan, leidt niet tot een ander oordeel. Uit de vraagstelling van de interviewer blijkt namelijk voldoende duidelijk dat wat zij op dat moment bespreken het standpunt van het OM betreft. De Nationale ombudsman volgt verzoeker dan ook niet in zijn stelling dat de persvoorlichter zich met deze opmerking op het gebied van de rechter begaf. Dit neemt echter niet weg dat het de duidelijkheid ten goede had kunnen komen als de persvoorlichter had aangegeven dat het aan de rechter is om een oordeel te geven over het door de verdediging aangevoerde.

7. De reactie van de persvoorlichter op de vraag van de interviewer over het wraakmotief acht de Nationale ombudsman geen onjuiste samenvatting van hetgeen de officieren van justitie ter zitting hadden gesteld. Zij deden de stelling van de verdediging af als speculatie. Dat het door de persvoorlichter gestelde niet naadloos aansluit bij hetgeen de officieren van justitie hebben gesteld, leidt niet tot een andere conclusie. De omstandigheid dat een persvoorlichter een voor de media bruikbare samenvatting dient te geven van hetgeen

tijdens een zitting is voorgevallen, brengt in beginsel met zich mee dat wat hij stelt niet naadloos kan aansluiten bij hetgeen ter zitting aan de orde is geweest. Desondanks dient de samenvatting inhoudelijk overeen te komen met wat ter zitting is gesteld. Dit betekent in ieder geval dat hieraan geen nieuwe standpunten of elementen mogen worden toegevoegd.

8. Het door de persvoorlichter gestelde omtrent de gedragsgestoordheid van X is naar het oordeel van de Nationale ombudsman eveneens geen onjuiste samenvatting van wat het OM tijdens de zitting heeft gezegd. Uit de toelichting van de officieren van justitie blijkt dat zij verschillende termen in deze context hebben gebruikt: psychische gesteldheid, stoornis van de geestvermogens en geestesgestoorde. Gelet op de verschillende termen die de officieren van justitie hebben gebruikt, is de door de persvoorlichter gehanteerde term gedragsgestoord niet onjuist wat de weergave van het standpunt van het OM betreft. De vraag of de persvoorlichter en het OM ter zitting het betoog van de verdediging juist hebben geïnterpreteerd, laat de Nationale ombudsman onbeantwoord. De interpretatie van hetgeen de verdediging in de tegen verzoeker lopende strafzaak aanvoert, is immers voorbehouden aan de strafrechter.

De onderzochte gedragingen zijn behoorlijk.

III. Ten aanzien van het verstrekken van afschriften van de persberichten

Bevindingen

1. Bij het uitbrengen van de persberichten van 9 januari en 15 juli 2009 heeft het arrondissementsparket te Amsterdam niet tegelijkertijd kopieën daarvan verstrekt aan verzoeker en/of zijn raadsman. Daarnaast blijkt uit de stukken niet dat dit parket contact heeft gezocht met de raadsman van verzoeker vóórdat deze persberichten werden uitgebracht. De Nationale ombudsman gaat er dan ook vanuit dat dit niet is gebeurd.

Persbericht 9 januari 2009

2. Dit bericht luidde als volgt:

"In de strafzaak over het witwassen van geld dat in de periode eind 2002 tot begin 2004 vermoedelijk is afgeperst van vastgoedhandelaar (X; N.o.) heeft het Openbaar Ministerie aan de verdachte A. van T. op diens verzoek tot heroverweging van de zaak een transactie aangeboden ter voorkoming van verdere strafvervolgung.

Van T. was als fiscaal juridisch adviseur van de medeverdachte (verzoeker; N.o.) betrokken bij tien betalingen van (X; N.o.) aan (verzoeker; N.o.). (...)

De strafzaak tegen (verzoeker; N.o.), waarin het onderzoek nog niet is afgerond, wordt naar verwachting medio 2009 behandeld door de rechtbank Amsterdam."

Standpunten

Verzoeker

3. Verzoeker stelt dat het OM in strijd met de Aanwijzing heeft nagelaten hem en/of zijn raadsman tijdig een kopie van de op 9 januari en 15 juli 2009 uitgebrachte persberichten te verstrekken. Hij heeft hierbij verwezen naar de rapporten 1998/446 en 2002/101 van de Nationale ombudsman. Volgens verzoeker diende het OM er alles aan te doen om hem en/of zijn raadsman op zijn minst gelijktijdig met het uitbrengen van de persberichten op de hoogte te stellen van de inhoud daarvan, zodat zij de gelegenheid zouden hebben een reactie hierop voor te bereiden. De omstandigheid dat de raadslieden de verdediging hadden neergelegd, maakt dit volgens verzoeker niet anders. Deze raadslieden zullen in zo'n geval immers als zaakwaarnemers optreden tot verzoeker een nieuwe raadsman heeft. Verder stelt verzoeker dat hij niet op de hoogte was van de inhoud van de in het persbericht van 9 januari 2009 opgenomen mededeling dat de strafzaak tegen hem medio 2009 door de rechtbank Amsterdam behandeld zou worden.

Hoofddofficieren van justitie

4. Volgens de hoofddofficieren van justitie is het nalaten een kopie van het persbericht van 9 januari 2009 te verstrekken niet in strijd met de Aanwijzing. Hierbij is volgens hen van belang dat dit persbericht een andere verdachte betrof. Daarnaast was de raadsman al op de hoogte van het voornemen van het OM om zijn cliënt te dagvaarden. Volgens de hoofddofficieren kon de raadsman uit het verloop van het gerechtelijk vooronderzoek afleiden dat het voornemen van het OM om verzoeker te dagvaarden voor een regiezitting in het najaar van 2008 niet haalbaar was. De zaaksofficieren hadden de raadsman meerdere keren mondeling meegedeeld dat het dagvaarden in de loop van 2009 zou plaatsvinden. Verder is de raadsman op de gebruikelijke wijze op de hoogte gebracht van de inhoudelijke behandeling, aldus de hoofddofficieren van justitie.

Minister van Justitie

5. In reactie op de klachten van verzoeker stelt de minister van Justitie dat het persbericht van 9 januari 2009 was uitgebracht, omdat het in het geval van T. ging om een hoge transactie en een persbericht in een dergelijk geval in beginsel noodzakelijk wordt geacht. Nu de transactie één van de verdachten betrof, acht de minister het aangewezen in het persbericht in te gaan op de achtergronden van de strafzaak en de stand van zaken ten aanzien van de medeverdachte. Volgens de minister bevatte het persbericht van 9 januari 2009 voor verzoeker en/of zijn verdediging geen informatie over processuele beslissingen waarvan zij nog niet op de hoogte waren. De minister stelt verder dat de zaaksofficieren de raadsman van verzoeker mondeling hadden meegedeeld dat verzoeker zou worden gedagvaard nadat hij zou zijn verhoord. Dit verhoor was gepland in april 2009. Gelet hierop kon de mededeling dat de behandeling medio 2009 zou plaatsvinden voor de verdediging

niet onverwacht zijn geweest.

Daarnaast stelt de minister dat de persberichten van 9 januari en 15 juli 2009 direct op de website van het OM zijn gepubliceerd en het niet gebruikelijk is om de verdachte en/of zijn raadsman een kopie van het bericht te verstrekken. Hierbij is van belang dat de website voor iedereen toegankelijk is. Aan het niet verstrekken van kopieën van de persberichten aan verzoeker en/of zijn raadsman liggen geen bijzondere overwegingen ten grondslag, aldus de minister.

Beoordeling

6. Het vereiste van actieve en adequate informatieverstrekking houdt in dat overheidsinstanties burgers met het oog op de behartiging van hun belangen actief en desgevraagd van adequate informatie voorzien. Dit impliceert onder andere de plicht om burgers uit eigen beweging te informeren over handelingen die hun belangen kunnen raken.

7. In het door verzoeker aangehaalde rapport 2002/101 van de Nationale ombudsman was geen sprake van een door het OM uitgebracht persbericht, maar van telefonische voorlichting door het OM aan de media. Het rapport 1998/446 ziet wel op het verstrekken van informatie door het OM via een persbericht. In dat rapport was echter niet de onderhavige Aanwijzing aan de orde, maar de richtlijn "Informatieverstrekking en voorlichting door politie en openbaar ministerie aan de media in en over strafzaken" (Staatscourant 1992, 86). In deze oude richtlijn was vermeld: "In geval van actieve voorlichting in een concrete individuele strafzaak in de vorm van een persbericht, dient de raadsman van de verdachte indien mogelijk een kopie te worden verstrekt van dit persbericht". In de hier aan de orde zijnde Aanwijzing is - anders dan in de oude richtlijn - vermeld: "Is bij de strafzaak een raadsman betrokken, dan zal het OM zo mogelijk contact opnemen met die raadsman voordat een persbericht wordt verstuurd".

8. De Nationale ombudsman is van oordeel dat de raadsman van een verdachte in ieder geval gelijktijdig met de media dient te kunnen beschikken over de tekst van een persbericht waarin uitsluitend of overwegend uitlatingen worden gedaan over de strafzaak waarin hij als raadsman optreedt. Hetzelfde geldt wanneer het persbericht overwegend op een andere strafzaak ziet dan de zaak waarin de desbetreffende raadsman optreedt voor zover in dat bericht mededelingen worden gedaan die van betekenis zijn in de strafzaak van die raadsman of de verwachting bestaat dat voor die mededelingen veel mediabelangstelling zal bestaan. Het op de hoogte stellen van de raadsman van de inhoud van een persbericht kan gebeuren door hem hiervan een afschrift te verstrekken of door contact te zoeken met de raadsman en hem mee te delen dat een persbericht zal worden uitgebracht, wanneer dit zal worden uitgebracht en op welke website hij de tekst daarvan kan raadplegen. Dit hoeft dus niet bewerkelijk te zijn voor het OM. Voor welke wijze het OM kiest, acht de Nationale ombudsman in beginsel van ondergeschikt belang. Het gaat

erom dat de raadsman niet later dan tegelijkertijd met de media kennis kan nemen van de inhoud van een persbericht, zodat hij zich kan voorbereiden op eventuele vragen van de media hierover. Het enkele plaatsen van een persbericht op de website die voor iedereen toegankelijk is, acht de Nationale ombudsman onvoldoende. De raadsman weet in dat geval immers niet dat en wanneer een persbericht zal worden uitgebracht waardoor de reële mogelijkheid bestaat dat de media hiervan eerder kennis hebben kunnen nemen.

9. De Nationale ombudsman is van oordeel dat het OM ten onrechte heeft nagelaten contact te zoeken met de raadsman van verzoeker om hem te informeren over het uitbrengen van het persbericht van 15 juli 2009. Dit persbericht zag uitsluitend op de strafzaak tegen verzoeker en reeds daarom had het OM op zijn minst contact dienen te zoeken met zijn raadsman om hem mee te delen dat een persbericht werd uitgebracht, wanneer dit werd uitgebracht en op welke website hij kennis zou kunnen nemen van de tekst daarvan. Niet is gebleken van feiten of omstandigheden die rechtvaardigen dat het OM dit achterwege heeft gelaten. Het neerleggen van de verdediging door de raadslieden van verzoeker vormt niet een dergelijke omstandigheid, aangezien het persbericht direct diezelfde dag werd uitgebracht, verzoeker nog niet over een nieuwe raadsman beschikte en het persbericht betrekking had op het optreden van de verdediging. Er had dan ook contact dienen te worden gezocht met de raadslieden die de verdediging hadden neergelegd.

10. Ook heeft het OM ten onrechte nagelaten contact te zoeken met de raadsman van verzoeker om hem op de hoogte te stellen van het uitbrengen van het persbericht van 9 januari 2009. Hoewel dit persbericht voornamelijk mededelingen bevatte over een andere verdachte dan verzoeker, werd hierin een relevante mededeling gedaan over de tegen verzoeker lopende strafzaak. Dat de raadsman van verzoeker wellicht uit het verloop van het onderzoek had kunnen afleiden wanneer de behandeling door de rechtbank ongeveer zou plaatsvinden en de mededeling daarom misschien geen (complete) verrassing voor de verdediging was, leidt niet tot een ander oordeel. Het OM diende de raadsman van verzoeker immers actief te informeren over mededelingen die van betekenis zijn voor de strafzaak waarin hij optreedt. Dat de raadsman zou zijn meegedeeld dat het dagvaarden in de loop van 2009 zou plaatsvinden, leidt evenmin tot een ander oordeel. De in het persbericht opgenomen mededeling dat de behandeling medio 2009 zou plaatsvinden, is namelijk specifiek van aard en gaf de laatste stand van zaken weer.

Door geen contact te zoeken met de raadsman van verzoeker voordat de persberichten van 9 januari en 15 juli 2009 werden uitgebracht en hem niet op die manier in de gelegenheid te stellen in ieder geval tegelijk met de media kennis te nemen van de inhoud van die berichten, heeft het arrondissementsparket te Amsterdam het vereiste van actieve en adequate informatieverstrekking geschonden.

De onderzochte gedragingen zijn niet behoorlijk.

Conclusie

De klachten over de onderzochte gedragingen van het arrondissementsparket te Amsterdam zijn gegrond, wegens schending van het vereiste van professionaliteit en het vereiste van actieve en adequate informatieverstrekking.

De klacht over de onderzochte gedraging van het Landelijk Parket is niet gegrond.

Onderzoek

Verzoeker heeft zijn klachten eerst bij het Openbaar Ministerie (OM) ingediend. Dit heeft ertoe geleid dat de plaatsvervangend hoofdofficier van justitie te Amsterdam en de hoofdofficier van justitie van het Landelijk Parket (hoofdofficiëren van justitie) een oordeel hebben gegeven over zijn klachten. Vervolgens heeft verzoeker zijn klachten aan de Nationale ombudsman voorgelegd. In het kader van het onderzoek is de minister van Justitie verzocht een reactie te geven op de klachten en inlichtingen hieromtrent te verstrekken. Daarna is verzoeker in de gelegenheid gesteld daarop te reageren.

De Nationale ombudsman beoordeelt de behoorlijkheid van gedragingen van overheidsinstanties aan de hand van behoorlijkheidsvereisten. Dit beoordelingskader valt niet samen met het kader dat de strafrechter hanteert. Voor zover de Nationale ombudsman in deze zaak tot het oordeel komt dat gedragingen niet behoorlijk zijn, geeft hij geen oordeel over kwesties die zijn voorbehouden aan de strafrechter.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1. Aanwijzing voorlichting opsporing en vervolging (2007A017)

Staatscourant 2007, 202

Samenvatting

De burger heeft het recht goed en tijdig te worden geïnformeerd over concrete onderzoeken en strafzaken. In de aanwijzing Voorlichting opsporing en vervolging wordt aangegeven welke uitgangspunten ten grondslag liggen aan communicatie met de media door OM en politie. OM en politie werken nauw samen bij de voorlichting en woordvoering over opsporing en vervolging. Een essentieel uitgangspunt is het realiseren van juiste berichtgeving op het juiste tijdstip. Dat betekent een principiële keuze voor een alert en

assertief voorlichtingsbeleid van OM en politie. Beelden kunnen bepalend zijn voor de waardering van feiten. Juiste en tijdige berichtgeving over onderzoeken en strafzaken kunnen die beelden beïnvloeden. OM en politie houden in hun beleid rekening met deze communicatie-effecten.

Opsporing en vervolging zijn gericht op waarheidsvinding en daar hoort een communicatiebeleid bij dat openheid verschaft over de gang van zaken gedurende het onderzoek, vanzelfsprekend met inachtneming van het onderzoeks- en privacybelang.

(...)

Achtergrond

(...)

Bij de totstandkoming van deze aanwijzing is gezocht naar een nieuwe balans tussen openbaarheid en transparantie enerzijds en de belangen van een eerlijke procesgang en privacy van de betrokkenen anderzijds. Het OM heeft ook in een maatschappelijk veranderende werkelijkheid de taak toe te zien op een eerlijke procesgang waarbij respect wordt getoond voor de positie van de rechter en de verdediging en waarbij recht wordt gedaan aan de verdachte en aan het eventuele slachtoffer.

(...)

Uitgangspunten

Onderstaande uitgangspunten liggen ten grondslag aan de aanwijzing:

- Het OM is de eindverantwoordelijke voor het voorlichtingsbeleid van zowel OM als politie;
- Persvoorlichting draagt bij aan een groter vertrouwen van de burger in OM en politie. OM en politie hebben dan ook een gezamenlijk belang bij een goede persvoorlichting;
- Transparantie versterkt de maatschappelijke legitimiteit van OM en politie. OM en politie hanteren een assertief voorlichtingsbeleid. Met een alerte opstelling van OM en politie wordt 'juiste berichtgeving op het juiste tijdstip' gerealiseerd;
- Opsporing en vervolging zijn gericht op waarheidsvinding; daarbij hoort een open communicatie; Spindoctoring (...) past niet binnen dat communicatiebeleid.
- Binnen het in deze aanwijzing vastgestelde voorlichtingsbeleid wordt zoveel mogelijk voorkomen dat de behandeling van de strafzaak in de media plaatsvindt in plaats van in de rechtszaal. Het is in het gemeenschappelijke belang van OM, politie en advocatuur om escalatie in de berichtgeving te voorkomen;

- De woordvoering door de politie betreft de feitelijke taakuitvoering door de politie en heeft dan ook een operationeel karakter. Afhankelijk van de aard van een incident heeft de communicatie door de politie als belangrijk doel de gevoelens van onrust of onveiligheid te verminderen. Tevens biedt het de politie de gelegenheid het politietoetreden toe te lichten. Over strategische keuzes ten aanzien van opsporing en over strafvorderlijke beslissingen doet het OM de woordvoering;
- De woordvoering door OM en politie kent een zakelijke toonzetting;
- Is bij de strafzaak een raadsman betrokken, dan zal het OM zomogelijk contact opnemen met die raadsman voordat een persbericht wordt verstuurd;
- Alle OM-onderdelen en alle politiekorpsen hanteren dezelfde afspraken op het gebied van persvoorlichting in concrete onderzoeken en strafzaken. (...)

Informatieverstrekking

1. Beleid

OM en politie hanteren een actief voorlichtingsbeleid. De behoefte aan meer en snelle informatie over onderzoeken en strafzaken wordt versterkt door het toenemend aantal (nieuwe) media. De burger heeft het recht goed en tijdig te worden geïnformeerd. Transparantie vergroot bovendien het vertrouwen in de overheid. Dat is in het belang van OM en politie, die bovendien soms ook de hulp van het publiek nodig hebben bij het oplossen van zaken. Aan de samenleving wordt een juiste en tijdige uitleg gegeven over de ontwikkelingen rond onderzoeken en strafzaken om daardoor de beeldvorming bij de burger mede te helpen bepalen.

Actieve voorlichting door OM of politie begint veelal met het uitbrengen van een persbericht. De politie meldt dagelijks in persberichten een veelheid aan incidenten en aanhoudingen. Het OM brengt de media doorgaans via een persbericht op de hoogte van de voortgang van het onderzoek in ernstige zaken. Ook grote belangstelling voor een bepaalde zaak en onjuiste berichtgeving in de media kunnen reden zijn een persbericht uit te brengen. Voor een meer uitgebreide toelichting op een zaak of een onderwerp kan gebruik worden gemaakt van de website www.om.nl.

Een actief voorlichtingsbeleid heeft een alerte opstelling van OM en politie. Alert op ontwikkelingen in politiek en maatschappij en alert op berichtgeving over lopende onderzoeken en concrete strafzaken in de media. Bij een onjuiste voorstelling van zaken in de media reageren OM en politie snel richting het betreffende medium met een verzoek tot rectificatie. Blijft dat zonder resultaat, dan kunnen OM en politie ervoor kiezen een reactie breed te verspreiden en op de website te plaatsen. Dit past bij de houding van 'afgewogen assertiviteit' waarmee OM en politie de media actief benaderen.

Bij zaken die maatschappelijk gevoelig liggen en die mogelijk tot misverstanden leiden, wordt extra aandacht aan communicatie besteed. Zo zal er niet alleen op strafvorderlijke momenten maar ook bij belangrijke wendingen in het onderzoek actief worden gecommuniceerd, vanzelfsprekend met inachtneming van het onderzoeks- en privacybelang.

Niet in elke zaak zal er voor een actief voorlichtingsbeleid gekozen worden. Onderzoeksbelang kán een reden zijn pas in latere instantie de media te informeren. Het OM zal in die zaken, als de media eerder zelf al het OM met vragen benaderen, passief voorlichten. Daarover zullen afspraken worden gemaakt met de politie. Dat betekent dat in die gevallen een persbericht klaarligt of dat er afspraken zijn gemaakt over de woordvoering. (...)

3.2 Optreden raadsman

Als uit een publicatie of een optreden in de media blijkt dat de raadsman van een verdachte zelf met informatie over de verdachte (of over de zaak) naar buiten is getreden, zien het OM en de politie meer ruimte om in de media te reageren op de uitlatingen van de raadsman. Uiteraard zal per geval een afweging moeten worden gemaakt tussen het belang van betrokkene tot bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer en het algemeen belang van een juiste beeldvorming. Indien mogelijk zal contact met de raadsman worden opgenomen voordat in de media op zijn uitlatingen wordt gereageerd.

4. Wie meldt wat en wanneer?

Een aantal momenten waarop informatie aan de media wordt verstrekt wordt hieronder uitgewerkt. Essentieel uitgangspunt is het realiseren van 'de juiste berichtgeving op het juiste moment'. Daarom hanteren OM en politie een alert en assertief voorlichtingsbeleid. Ontwikkelingen in de berichtgeving worden nauwgezet gevolgd om te kunnen bepalen of extra berichtgeving noodzakelijk is. (...)

4.4 Berichtgeving na afdoeningsbeslissing

Voorafgaand aan een zitting kan - bijvoorbeeld op het moment dat de dagvaarding is betekend - aan de media uiteen worden gezet waarom tot vervolging wordt overgegaan. In een zakelijke toelichting geeft het OM dan uitleg over het hoe en waarom van de dagvaarding. Hetzelfde geldt indien voorafgaand aan de zitting in de publieke opinie een beeld over een zaak is ontstaan dat niet strookt met de vaststaande feiten uit het onderzoek. Uitgangspunt is dat een rechtszaak niet in de media wordt gevoerd.

Zaken die grote maatschappelijke en/of politieke belangstelling ondervinden en die buiten de zittingszaal worden afgedaan - bijvoorbeeld omdat de zaak wordt geseponneerd of omdat de verdachte een bijzondere of hoge transactie wordt aangeboden - worden actief, bijvoorbeeld door middel van een persbericht, gemeld. Dat geldt ook voor hoge- en

bijzondere transacties met rechtspersonen. Doorgaans maakt het persbericht waarin de rechtspersoon met naam wordt genoemd deel uit van de onderhandelingen.

4.5 Tijdens de zitting

Tot de primaire taken van het OM behoort het optreden ter zitting. Daar legt het OM in het openbaar verantwoording af over het eigen handelen en het handelen van functionarissen en instanties die onder het gezag van het OM opereren.

De rechter of de kamervoorzitter van de rechtbank of het hof heeft de bevoegdheid toestemming te verlenen aan vertegenwoordigers van de audiovisuele media voor het filmen van de opkomst van de rechtbank of het hof. Het OM heeft in dergelijke gevallen als beleid aan te sluiten bij de beslissing van de rechter of kamervoorzitter van de rechtbank of het hof. Als die toestemming is gegeven, mag ook, gelet op de publieke functie van een officier van justitie, de opkomst van het OM worden gefilmd. In het geval toestemming is gegeven betekent dat ook dat van de zijde van het OM wordt ingestemd met het filmen van de voordracht van de zaak, tenzij naar het uiteindelijke oordeel van de hoofdofficier van justitie (die verantwoordelijk is voor de veiligheid van zowel officieren als advocaten-generaal in zijn of haar arrondissement) evidente bezwaren aanwezig zijn met het oog op de veiligheid van de betrokken zaaksofficier/zaaksadvocaat generaal.

Toestemming voor het filmen van de voordracht van de zaak impliceert toestemming voor het filmen van het requisitoir. Media die het requisitoir willen opnemen moeten dat tijdig melden aan de afdeling persvoorlichting van het betreffende parket.

4.6 Berichtgeving na de zitting

Vanzelfsprekend kan na de openbare zitting het requisitoir worden toegelicht aan de pers. Ook na de openbare zitting, waar allerlei privacygevoelige informatie in het openbaar is behandeld, geldt de wettelijke verplichting ten aanzien van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van verdachten, daders, slachtoffers, nabestaanden, getuigen en aangevers.

Zittingen waar minderjarige verdachten terechtstaan zijn besloten. Het OM kan direct na afloop van de besloten zitting de eis tegen de minderjarige verdachte melden en een toelichting daarop geven. In bijzondere gevallen kan, bijvoorbeeld om geruchten tegen te gaan of om onjuiste informatie uit de media te houden, extra informatie over het delict of de verdachte worden gegeven. (...)

5. Overige aandachtspunten

- OM en politie behandelen jaarlijks vele honderdduizenden zaken. Gezien de grote hoeveelheid zaken is het praktisch gezien niet mogelijk *alle* acties van OM en politie te melden, er zal dus altijd een zekere selectie moeten worden gemaakt.

- Aan de media wordt slechts informatie verstrekt over strafprocessuele beslissingen waarmee de verdachte en zijn raadsman bekend zijn.
- Wordt een verdachte niet langer als verdachte aangemerkt en heeft over de verdenking in een eerder stadium actieve voorlichting plaatsgevonden, dan dient hierover - eventueel in overleg met de verdachte of diens raadsman - eveneens actief voorlichting plaats te vinden.
- Wanneer het OM of de politie de media achteraf gezien (deels) onjuist heeft geïnformeerd, met onjuiste berichten in de media als gevolg, dient hiervan zo spoedig mogelijk melding te worden gemaakt aan de media. Het ligt voor de hand dat de partij die de onjuiste informatie heeft gemeld de mededeling aan de media doet. Een dergelijke handelwijze levert een bijdrage aan het vergroten van het vertrouwen van de burger in OM en politie.
- Hergebruik van beelden en/of quotes van woordvoerders van OM of politie is mogelijk mits daarvoor (opnieuw) toestemming is gegeven.
- Het OM verstrekt niet de naam van de advocaat aan de media.
- Communicatie is een belangrijk instrument binnen het lokale veiligheidsbeleid. Het is in het belang van alle partijen dat een maximaal effect wordt bereikt. Met behulp van communicatie kan worden bereikt dat het subjectieve veiligheidsgevoel dichterbij de objectieve veiligheidssituatie komt te liggen. Omdat het in het belang is van OM, politie én gemeente dient het driehoeksoverleg tussen persofficier en/of voorlichter, hoofd communicatie politie en hoofd communicatie van de (grotere) gemeenten periodiek plaats te vinden. Met kleinere gemeenten zal overleg op adhoc basis voldoen. Doel is het verder verbeteren van de communicatie en het verfijnen en invullen van de verantwoordelijkheden van de drie partners. (...)

2. Wet op de Rechterlijke Organisatie

Art. 130

1. Er is een College van procureurs-generaal.

4. Het College kan algemene en bijzondere aanwijzingen geven betreffende de uitoefening van de taken en bevoegdheden van het openbaar ministerie.